

Molen De Hommel onder de loep

Voor de tweede keer in deze serie neem ik u mee naar de Hommeldijk. Om precies te zijn naar de molen waar Molenwijk haar naam aan dankt: poldermolen De Hommel. Ik werd er hartelijk ontvangen door John van Put, de bijna nieuwe molenaar. U kunt natuurlijk ook zelf gaan kijken. Dat kan iedere woensdag tussen 9:30 en 16:00 uur en op dagen dat de molen draait en de blauwe vlag wappert.

Een stukje geschiedenis

In 1879 kregen de Verenigde Grote en Kleine Polder een eigen molen om de waterstand op peil te houden. De kosten voor de bouw van deze watermolen bedroegen 7.700 gulden. Tegen een kleine betaling door het polderbestuur werd één van de boeren aan de Zuid Schalkwijkerweg aangesteld om De Kleine Molen te bedienen. Hij deed dat naast zijn eigenlijke werk. Van een molenaarsopleiding was nog geen sprake, de molen draaide soms zelfs onbemand. Je kon er ook niet zo makkelijk bij komen als tegenwoordig. De Hommeldijk bestond nog niet, je moest gewoon door de polder.

Het was voor de molenaar lastig om aan de wensen van alle boeren te voldoen: de ene wilde nat land en de andere droog. Op een gegeven moment is er een molenaar geweest die daar paal en perk aan heeft gesteld door letterlijk paaltjes in de weilanden te slaan met een markering van het waterpeil erop aangeduid. Wie er allemaal verantwoordelijk zijn geweest voor de molengang is terug te vinden in de archieven. Sinds 1893 zijn het er elf geweest, waaronder drie generaties Van Opzeeland, van de gelijknamige werf aan de Zuid Schalkwijkerweg.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de Grote en de Kleine Polder door de Duitsers onder water gezet. Daarna werd de molen onklaar gemaakt. Allemaal om te voorkomen dat bewoners uit Haarlem voedsel gingen halen in de Haarlemmermeer. Direct na de bevrijding is de molen nog ingezet om de ondergelopen polders weer droog te malen. In die periode werd de houten vijzel afgekeurd en vervangen door een klein stalen exemplaar (capaciteit 5,4 m3 per minuut). Windkracht maakte plaats voor een elektromotor. De molen zelf was niet meer maalvaardig, stond stil en raakte in verval.

Na de oorlog werd de bemaling van de Verenigde Polder overgenomen door een elektrisch gemaal. De Kleine Molen onderging verschillende restauraties, maar draaide niet meer. In 1967 sloeg de bliksem in en brandde de molen bijna geheel af. Er stond alleen nog maar een verkoold skelet. Dat heeft er vijf jaar gestaan. In 1972 werd de molen weer opgebouwd en kreeg de naam "De Hommel" vanwege de gelijkenis met een hommeltje door zijn dikke en korte romp. Er volgden nog verschillende restauraties en aanpassingen. De uitgebreide geschiedenis van de Hommel is door Frits Breen verwoord en geïllustreerd op drie informatieborden die op de eerste verdieping in De Hommel hangen.

Hoe is het nu met De Hommel?

Rijksmonument De Hommel is tegenwoordig eigendom van de Gemeente Haarlem en de molen wordt beheerd en onderhouden door werk-donateurs van de Stichting Molens Zuid-Kennemerland (SMZK). Alle molenaars hebben een officieel diploma nodig om te mogen draaien. De opleiding duurt meestal twee tot drie jaar, inclusief stage op verschillende types, maar dan weet je er ook alles van: van de naam van ieder onderdeel uit elk mogelijk type tot aan het veilig kunnen laten draaien van de molen en het voorspellen van het weer.

Rustmomentje voor de vrijwilligers van De Hommel, tweede van rechts staat John van Put

John van Put is molenaar in opleiding: “Ik ken De Hommel al mijn hele leven en sinds een aantal jaren woon ik er tegenover. Toen ik zag dat de molen bijna nooit draaide ben ik eens gaan informeren naar de opleiding tot molenaar bij de het Gilde van Molenaars. Op dat moment was de SMZK op zoek naar een nieuwe molenaar. Ik kon dat op dat moment niet worden, want ik was nog niet eens aan de opleiding begonnen. Enfin, na een half jaar werd ik gebeld of ik niet alvast de sleutel wilde hebben, want tot dan toe had zich nog niemand gemeld. Draaien mag ik pas na mijn examen in het voorjaar van 2026, maar aan het opruimen en opknappen kon ik alvast beginnen.” John wilde het molenerf weer terugbrengen in de originele staat met rondom gras. Samen met een flink aantal vrijwilligers zijn verwilderde bramenstruiken

De Hommel dankt zijn naam aan de gelijkenis met een hommel door zijn dikke en korte romp. Ziet u het? Foto: Yvonne van Dormolen

weggehaald en bomen geknot. Ook moest het erf weer worden opgehoogd. En dat kost geld..... (donaties zijn altijd welkom!) Gelukkig werd er net hard aan de Zuid Schalkwijkerweg gewerkt en wilde de aannemer wel wat grond beschikbaar stellen. Aangezien de molen niet per vrachtauto bereikbaar is, moest er 30 kuub aarde met kruiwagens worden uitgereden. Als je weet dat je met één kuub dertien kruiwagens vult, kun je wel nagaan hoe vaak de drie zonen van John en hun vrienden heen en weer hebben gesjouwd. De benodigde graszoden werden geschonken door Intratuin in Cruquius en Global Garden in Zwaanshoek. Rond het erf ligt inmiddels een mooi houtsnipper pad en er staan fietsenhekken voor de bezoekers. Naast het molenerf heeft ook de buitenkant van de molen voortdurend onderhoud nodig. Delen van de wieken, zoals ‘heklatten, kluften en wiggen’ moeten worden vervangen; de ‘roedes’ van roestwerende verf voorzien en de zeilen gerepareerd. Een vaste groep vrijwilligers komt iedere woensdag bij elkaar om dit soort klussen te doen.

Voor het zover was dat de molen er van binnen uitzag zoals nu, moest er eerst flink worden opgeruimd. Grofvuil is verwijderd en achterstallig onderhoud is aangepakt. Alleen de geruite gordijntjes en een tweetal kastjes mochten blijven. Wie nu binnenloopt, ziet hoe de molen een gastvrije plek is geworden — met een tafel en stoelen, en een plank vol kleurplaten, informatie en aardige attenties voor donateurs. Een wc met septic-tank staat nog op het wensenlijstje. Dat is wel zo attent voor bezoekers met hoge nood.

De trap naar de eerste verdieping is vernieuwd en van een stevige leuning voorzien, zodat iedereen boven in de kap kan kijken. De originele, aangetaste houten balken die de brand van 1967 hebben overleefd, zijn nog goed zichtbaar. Voor het eerst in de geschiedenis is er in De Hommel ook een echte hommel te zien op de plexiglas tussendeur. Het zijn allemaal vernieuwingen die bijdragen aan het in stand houden van dit levend erfgoed in onze wijk. De wieken draaien op de Hommel niet meer om water te malen, maar om de herinnering aan droge voeten levend te houden. De redactie wenst John succes met zijn molenaars examen en hoopt nog vele jaren van een draaiende molen te mogen genieten.

Meer informatie over molens vindt u op www.molens.nl en www.SMZK.nl

Mieke Preijde-Meijer